

Kranjsko — Krájina.

Spisal S. Rutar.

Znano je, da naš slavní učenjak Miklošič izvaja ime glavne slovenske dežele od Carnia, Carniola, opiraje se zlasti na Pavla Dijakona, ki piše, da je „Carniola Sclavorum patria“ (Miklosich, Fremdwörter in den slavischen Sprachen, Denkschriften der Wiener-Akademie, Bd. XV. sub voce Kranj). Res je, da so po spričevanju Jordanisa, Prokopa in Einharda (Vita Hludovici imperatoris ad 820) Karni ali Karnijoli tudi na Kranjsko sezali in ob gorenji Savi prebivali. Ali Einhardovi „Carniolenses“ so morali biti že Slovenci in očitno je, da je ta izraz skovan od Pavlove Carniole. Pavel Dijakon je po tedanji šegi rad etimologoval, ali kakor Jordanis, navadno prav nesrečno. Tako je znano, da izvaja ime Korotan od panonskega mesta Carnuntum („fugit ad Sclavorum gentem in Carnuntum, quod corrupte vocitant Carantanum“, knj. V. gl. 22). Prav tako je premenil slovensko ime Krajina v „Carnia“ ali „Carniola“ in vsi naslednji pisatelji so ga posnemali in prepisovali.

Da je pa Kranjska dežela imela poleg tega učenega, diplomatiškega imena tudi svoje domače, slovensko nazivanje, pripovedujeta nam izrecno listini Otona II. iz l. 973., v katerih se bere, da se Carniola, „po domače, z ljudskim izrazom“ (vulgo ali vulgari vocabulo) imenuje Creina marcha ali Chreine (Šumi, Archiv, I. pg. 98). Omenjeni listini govorita tako jasno, da pač nikdo ne more dvojiti, ka je Krájina slovensko, domače ime, po polnem neodvisno od latinskega Carniola. Zato je tudi neresnična opazka prof. Luschina, da je „Krájina“ le slovenski prevod latinske besede „marchia“ in da je ta preložena beseda počasi Nemcem postala „nomen proprium“ za Kranjsko (Primeri: Šumi, Archiv I. pg. 51, nota 7).

Krájina ne prihaja od kraj v pomenu „finis“ nego v pomenu „regio“ in je torej ravno to, kar srbsko-hrvatska pokrájina („provincia“). Že pokojni Hitzinger je bil opomnil, da v besedi „Krájina“ je *a* dolg, ne kakor v krajen, skrajen = extremus. Za vzgled je navedel Suho Krájino na Dolenjskem in Krájino ob Sotli. Krájina pomenja torej „domačo zemljo“ in Krájinec je „domačin, domorodec“. To se najbolje spozna iz neke stare hrvatske pesni, ki se je pela po Boki kotorski in je bila zapisana konec XVII. stoletja. V njej se poje o junaštvu Peraščanov (Perasto) tako-le:

„I ono su učinili Peraštani vitezovi,
I ono su učinili krajne i vitezovi,
Dobri krájšnici.

(Narodni list 1875, broj 60). „Krájine“ v pomenu „deželni brambovci“ je prešlo tudi v italijanski jezik in je bilo pod benečansko vlado po Dalmaciji sploh navadno. (Prim. „Le Craine della Castella“, Lago, Memorie storiche della Dalmazia, I. 454).

Ime „Krájina“ v pomenu „pokrájina, dežela“, nahaja se razven po Slovenskem tudi po ostalih jugoslovanskih zemljah. Obče znana je hrvatska Krájina med Uno in Vrbasom v severozahodni Bosni. Ravno tako se imenuje tudi makarsko primorje v Dalmaciji: „Gornje Primorje“ iliti Krájina kod Neretve (Na stolietnicu Andrije Kačić-Miošića pg. 3). Ta Krájina („Crayna“) omenja se prav po gostem v listinah XIII. do XV. stoletja in njeni prebivalci so se imenovali „Krájinjane“ (Craynenses, Jireček, Handelsstrassen pg. 27). Druga Krájina je v severni Albaniji med morjem, Skadarskim Jezerom, Barom, Skadrom in Ulcinjem (Književnik I. pg. 222), ali bolje med Rumijo-planino in Skadarskim Jezerom. Ta Krájina se omenja že v listini od l. 1247 (Miklosich, Monumenta Serbica pg. 31).

Iz tu rečenega se vidi, da je sedaj navadna pisava Kranjec, Kranjsko čisto napačna, ker se od kráj, krájina ne more izvajati (Miklosich, Lexicon palaeoslovenicum sub kraj), in vendar je zgodovinsko dokazano ter z mnogimi analogijami podprto, da se je sedanje Gorenjsko prvotno imenovalo Krájina. Pisati bi nam bilo zatorej Krájinec subst. der Krainer in krájinski adj. krainisch.



Književna poročila.

I.

Slovenski Pravnik.

Poduk o najpotrebnejših zakonih, spisal dr. Ivan Tavčar v Ljubljani, izdala in založila družba sv. Mohora v Celovcu 1883; 160 str.

Leto za letom podaje družba svetega Mohorja svojim udom mnogo koristnih in poučnih knjig raznovrstnega obsega. Želeli smo že dolgo, da bi družba izdala tudi knjigo pravne vsebine, v kateri naj bi našemu narodu dala pouk v najnavadnejših, a tudi v najpotrebnejših pravnih stvaréh. Ta naša želja se je izpolnila. Mohorjeva družba je izdala letos prvi zvezek „Slov. Pravnika“, katerega je spisal g. dr. Ivan Tavčar.